

Hengenpelastusta vai tekoelvytystä?

Maailman sosiaalifoorumi Dakarissa	4
Brändibanaani ja sadan miljardin salaisuus.....	5
Pohjoisessa herättiin talviunilta	7

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 2 Pääkirjoitus: Ruokkiva käsi
Q4:n vastarintakuva
- 3 Maailman sosiaalifoorumi Dakarissa
Hiekanjyviä, toivonkipinöitä
- 4 Kallis paikka
- 5 Brändibanaani ja
sadan miljardin salaisuus
- 6 EU-komissio joutuu
katsomaan peiliin
Helsingin yliopiston Attac aktivoitui
- 7 Vapaus valita toisin
rekisteröityi yhdistykseksi
Pohjoisessa herättiin talviunilta

PÄÄKIRJOITUS

Yhdysvaltain marraskuiset kongressivaalit olivat historiallinen merkkitapahtuma.

Valitettavasti asiasta tietää kovin harva. Valtavirtamedian ja politiikantutkijoiden huomio kun kiinnittyi kahden talouspoliittista eliittiä edustavan vaaliorganisaation, demokraattien ja republikaanien, väliseen paikkajaon muutokseen.

Demokratian kannalta keskeinen uutinen on tämä: Yhdysvaltain vaalit voitti kasvo-ton pääoma.

Tuskin koskaan aiemmin rehellisinä ja avoimina pidetyissä vaaleissa on liikkunut yhtä paljon yksityistä rahaa, jonka alkuperä, intressit ja omistajat ovat tuntemattomia. Siis rahaa, joka pyrkii vaikuttamaan muodollisesti demokraattisen prosessin lopputulokseen ilman pienintäkään demokratiaan yleisesti liitettävää avoimuutta – ja onnistuu siinä ilmeisen hyvin.

Yhdysvaltain vaalirahoitusjärjestelmässä suoraan puolueille annetut lahjoitukset ovat julkisia. Julkisuuden vaade ei kuitenkaan koske puolueista muodollisesti erillään olevia kannatusorganisaatioita.

”Puolueiden ulkopuoliset ryhmät” kampanjoivat vaaleissa lähes 500 miljardin dollarin edestä. Noin neljännes rahasta, pyöreästi sata miljardia euroa, tuli salaisilta lahjoittajilta, jotka etenkin republikaanien tapauksessa ovat pääasiassa superrikkaita yksityishenkilöitä.

Tämä oli kuitenkin vasta lämmittelyä. Moninkertaisesti enemmän paalua palaa vuoden 2012 presidentinvaaleissa. Vaikka niihin on puolitoista vuotta, lobbaus on jo alkanut.

Ruokkiva käsi

JENKKIVAALEIHIN LIITTYI toinenkin huomionarvoinen ilmiö. Harvoin taloudellisen eliitin intressejä on yhtä hyvin naamioitu ”aidoksi ruohonjuuriliikkeeksi” kuin vaalit republikaaneille kääntäneen teekutsuliikkeen kohdalla.

Liike vastustaa isoa julkista sektoria, veroja, sosiaalipummeja ja arvoliberalismia. Enemmistö liikkeen kannattajista on vähätuloisia tai eläkeläisiä, jotka pelkäävät menettävänsä toimeentulonsa ja ”kulttuurinsa”.

(Se, että suuri osa heistä nauttii julkisin varoin kustannetuista hyvinvointipalveluista, ei estä heitä vaatimasta julkisten avustusten leikkauksia.)

Ei ole syytä olettaa, ettei monen teekutsuliijan huoli, pelko ja raivo olisi aitoa. Massaliikettä ei kuitenkaan olisi kehittynyt ilman toimintaa rahoittavaa ja organisoivaa konservatiivista suurpääomaa.

Kun vihaisten massojen huomio on siirtynyt pois yhteiskunnan todellisista ongelmista ja heidän raivonsa kanavoituu vähäpäisiin sloganeihin, kansanliikkeen taustalla vaikuttavat miljardöörit voivat rauhassa nostaa julkisia tukia ja lobata enemmistöä köyhdyttävää politiikkaa.

KIUSAUS KUITATA ilmiö jenkkien tyhmyydellä on varmasti monelle suuri.

Yksityisen pääoman kasvava merkitys yhteiskunnallisessa toiminnassa ja kansalaisyhteiskunnan kautta tapahtuva piilovai-kuttaminen ovat kuitenkin kansainvälisiä trendejä, jotka tuntuvat myös Suomessa.

Ilmiö koskee ”edistyksellisinä” pidettyjä

liikkeitä siinä missä konservatiivisiakin.

Suomen tilanne on sikäli poikkeava, että julkisten tukien merkitys kansalaisyhteiskunnan toiminnalle on keskeinen. Riippumattomuusnäkökulmasta tämäkin tilanne ei toki ole ongelmaton. Tosin on viitteitä, että järjestöjen tuet olisivat supistumaan päin.

KOTIMAISELLA järjestökentällä viuhuvatkin nyt uudet tuulet.

Yritys yhteistyö on pop, ja yhdistykset kiillottavat kilvan brändejään partnerien toivossa. Kepa käynnistää keväällä pilot-tihankkeen, joka tuo yhteen kehitys-yhteistyöjärjestöjä ja yhteiskuntavastuusta kiinnostuneita yrityksiä.

Samaan aikaan ajatus ”yleishyödyllisiin tarkoituksiin” annettujen lahjoitusten verovähennysoikeudesta on esillä parillakin eri foorumilla.

Parhaimmillaan lahjoitusten lisääminen saattaisi lisätä kansalaisjärjestöjen autonomiaa ja toimintamahdollisuuksia.

Pahimmillaan verohuojennukset, etenkin yhdistettynä puutteelliseen avoimuuteen, voisivat johtaa siihen, että voimakkaat erityis-intressiryhmät alkaisivat toimia yhä enemmän kansalaisyhteiskunnan kilven takaa.

Aatteellisella tasolla muutokset voi nähdä osana siirtymää kohti filantropiayhteiskuntaa, jossa demokraattisen julkisen tehtäviä, vastuuta ja velvollisuuksia siirretään omaa etuaan ajaville yksityisille toimijoille.

Sehän kuulostaa ihan Amerikan meiningsiltä.

Henri Purje

Q4:n vastarintakuva

TÄLLÄ PALSTALLA JULKAISTAAN KULUVAN KVARTAALIN VASTARINTAKUVA.

KUVAAJA Satu Pitkänen

Säteilekö joulupöydässäsi? Greenpeacen Säteilevää joulua -kampanjassa elintarvikealan jättejä rohkaistaan luopumaan Fennovoimaan sijoitetuista osakkeistaan. Uutta ydinvoimaa ovat rahoittamassa muun muassa Atria, Myllyn Paras, Valio Kesko ja SOK.

Ehdotuksia kvartaalin vastarintakuvaksi voi lähettää osoitteeseen hiekanjyvät@gmail.com.

Maailman sosiaalifoorumi Dakarissa

Globalisaatiokriittinen liike kääntää helmikuun alussa katseensa Senegalin pääkaupunkiin Dakariin. 6.–11.2.2011 järjestettävään yhdeksänteen Maailman sosiaalifoorumiin odotetaan osallistuvan erityisen paljon afrikkalaisia liikkeitä ja järjestöjä.

Maailman sosiaalifoorumi on avoin tila, jossa liikkeet ja järjestöt voivat verkostoitua ja rakentaa kampanjoita uusliberaalia maailman järjestystä vastaan. Sen tunnuslause, ”Toisenlainen maailma on mahdollinen”, kuvaa sosiaalifoorumin luonnetta hyvin. Foorumi ei ota kantaa siihen, millainen tämä maailma on, vaan tarjoaa utopioille tilaa kehittyä.

Aloite maailman sosiaalifoorumin perustamiseen tuli alun perin Brasiliasta. Idean isäksi on tituleerattu lelutehtailija **Oded Grajewia**, joka johtaa brasilialaisten liikkeiden yhteiskuntavastuujärjestöä. Hän ryhtyi työstämään ideaa yhdessä seitsemän muun brasilialaisen järjestön kanssa, ja pian järjestöjä lähti mukaan myös muualta maailmasta. Attac on ollut mukana alusta asti.

Karnevaalimua Sosiaalifoorumissa
Belemissä vuonna 2008.

FOORUMIN HYÖDYLLISYYDESTÄ on keskusteltu vuosikausia. Monet pitävät Dakarin foorumia vedenjakajana, joka ratkaisee koko prosessin tulevaisuuden.

Suomessa perustetun kansainvälisen Network Institute for Global Democratization (NIGD) -järjestön edustajana valmisteluprosessiin osallistunut **Giuseppe Caruso** on optimistinen. Hän peräänkuuluttaa realismia: ”Dakarin onnistumista arvioitaessa monet käyttävät mittarina kävijämääriä. Jos tuijotetaan pelkkiä lukuja, pettymyksen riski on suuri. Järjestäjät odottavat viittä kuuttakymmentätuhatta ihmistä, mutta monet ovat sitä mieltä, että jo kaksikymmentätuhatta olisi ihan hyvä määrä,” Caruso sanoo ja muistuttaa, että Senegal on huomattavasti

pienempi maa, kuin Brasilia tai Intia, joissa osallistujia on ollut 130 000–150 000.

”Pitää myöntää, että foorumi on vain foorumi. Se ei yksinään pelasta maailmaa, mutta on osallistujilleen hyödyllinen. Se on yksi kansalaisyhteiskunnan aloite muiden joukossa”, Caruso jatkaa.

FOORUMILLA ON TÄRKEÄ merkitys etenkin afrikkalaiselle kansalaisyhteiskunnalle. Se hakee paikkaansa globaalissa kansalaisyhteiskunnassa ja aktivistiliikkeiden keskiössä.

Afrikkalaisten osallistujien mobilisointi etenee kolmella osa-alueella. Perinteisesti foorumin osallistujista pääosa on paikallis-

ten liikkeiden aktivisteja. Toisekseen mobilisaatio etenee Afrikan laajuisesti järjestöjen ja verkostojen kautta. Kolmanneksi on pyrkimys mobilisoida afrikkalaisten orjien jälkeläisiä Atlantin toisella puolen. Kansainvälinen rummutus on myös täydessä käynnissä järjestöjen verkostoissa.

Afrikkalaisilla on omia teemojaan, jotka he haluavat saada esille. Näistä keskeisin on orjuus ja sen historia. Tähän teemaan perehdyttäviä tapahtumia on suunnitteilla, ja tarkoitus on saada laivallinen orjien jälkeläisiä palaamaan Afrikkaan foorumin yhteydessä.

KANSAINVÄLINEN ATTAC järjestää foorumissa useita tilaisuuksia. Keskeisiä tee-

moja ovat muun muassa rahoitusmarkkinat ja vapaakauppa.

Foorumia on perinteisesti moitittu siitä, että kaikki eivät pääse osallistumaan kalliiden matkakustannuksien takia. Nyt tapahtumaan voi ensi kertaa osallistua internetin välityksellä mistä tahansa maailman kolkasta. Järjestäjät toivovat, että osallistujamäärä nousisi jopa uusiin ennätyksiin. %

Giuseppe Caruso seuraa foorumin valmistelujen etenemistä blogissaan giuseppecaruso.wordpress.com

Maailman sosiaalifoorumi (Dakar):
<http://fsm2011.org/>

Hiekänjyviä, toivonkipinöitä

TÄLLÄ PALSTALLA KERROTAAN HYVISTÄ UUTISISTA.

Anita Kelles-Viitanen

Verosalaisuuksia auki

Christian Aidin Jäljitä verot -kampanja tekee työtä sen puolesta, että monikansalliset yhtiöt avaisivat tilinsä ja näyttäisivät minne maksavat veronsa. Yhdysvaltoihin listatut öljy-, kaivos-, ja kaasuyhtiöt joutuvat jo Dodd-Frank lain mukaan kertomaan vieraille hallituksille suorittamista maksuista. Yhdysvaltain viranomaiset harkitsevat myös verotietojen avaamista. Eräät yhtiöt kuten Standard Chartered ja Vodafone ovat avoimuuden ajatukseen jo tarttuneet. Ne haluavat muut yhtiöt samalle viivalle ja toivovat kansalaisjärjestöiltä painostusapua.

<http://www.ft.com/cms/s/0/c153e27c-eb7d-11df-b482-00144feab49a.html#axzz15pK7MdDV>

Reilun kaupan republikaaneja

Yhdysvaltain väliavaleissa menestyivät myös ne ehdokkaat, jotka kannattivat reilua globaalia kauppaa. Reilun kauppapolitiikan kannattajia löytyy myös republikaaneista, ja he menestyivät paremmin kuin säätelemätöntä vapaakauppaa tukevat demokraattiehdokkaat.

http://www.citizen.org/documents/2010_Election_Trade_Report.pdf

Suomelle muistutus lahjonnasta

OECD patisti kansainvälisen kaupan yhteiskuntavastuullisuudesta tekemässään kausiselvityksessä Suomen valtiota aktiivisuuteen. Valtion tulee herätellä firmat kunnioittamaan ulkomaisten virkamiesten lahjontaa koskevia lakeja ja jakaa rikkeistä tuomiot. Lahjontalakiin mukaan firmat ovat vastuussa sekä omista että tytäryhtiöidensä toimista.

http://www.oecd.org/document/18/0,3343,en_21571361_44315115_46213394_1_1_1_1,00.html

Vapaakauppa ei lisää vientiä

Tuore amerikkalainen selvitys näyttää, kuinka Yhdysvallat on kasvattanut vientiään maihin, joiden kanssa sillä ei ole vapaakauppasopimusta. ”Yhdysvaltain vientiteollisuutta voi periaatteessa tukea monella tavoin ja samalla luoda amerikkalaisia työpaikkoja, mutta vapaakauppa ei ole yksi niistä”, sanoo **Lori Wallach** raportissaan *Lies, Damn Lies and Export Statistics: How Corporate Lobbyists Distort the Record of Flawed Trade Deals*.

<http://www.citizen.org/pressroom/pressroomredirect.cfm?ID=3185>

Ettinen eläkerahasto

Norjan eläkerahasto Global on lakkauttanut epäeettisinä pitämänsä sijoitukset. Se myi osakkeensa israelilaisesta yhtiöstä, jolla oli rakennushankkeita vallatuilla palestiinalaisalueilla sekä malesialaisesta yhtiöstä, joka harjoitti laitonta metsänhakkua.

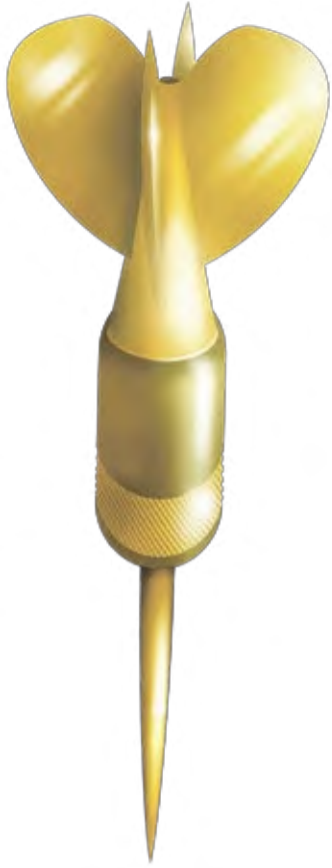
<http://www.pionline.com/article/20100823/DAILYREG/100829980>

Itsenäisempi latinalainen Amerikka

Latinalainen Amerikka pyrkii monin tavoin itsenäistymään. Etelän pankin perustaminen oli tästä yksi esimerkki, ja energia-asioita alueen maat ovat jo pitkään käsitelleet yhteisellä foorumilla. Tämän vuoden alusta 32 latinalaista ja karibialaista maata muodosti uuden alueellisen järjestön puolustamaan demokratiaa ja ihmisoikeuksia sekä ajamaan yhteisiä etuja. Kanada ja Yhdysvallat jätettiin järjestön ulkopuolelle.

<http://www.indigenousportal.com/Politics/Latin-American-countries-agreed-to-create-new-regional-bloc-without-US-and-Canada.html>

TEKSTI Mikko Sauli
KUVITUS Heikki Rönkkö

Kallis paikka

Yhä useamman euromaan talous on kuralla. Kriisiltä välttyneet maat ovat myöntäneet Kreikalle ja Irlannille apupaketit, mutta ovatko toimet tehokkaita?

Talouslehdissä on viime aikoina ollut paljon puhetta sioista. Kirjoittajat eivät viittaa termillä sorkkaeläimiin, vaan ryhmään maita, joiden talous on epävakaata ja velkainen. Ryhmään kuuluvat Portugali, Irlanti, Kreikka ja Espanja (englanniksi Portugal, Ireland, Greece & Spain, PIGS eli SIAT). Toisinaan myös Italia liitetään samaan seuraan.

”Sikaryhmästä” Kreikka ja Irlanti ovat jo joutuneet turvautumaan muiden euromaiden apuun. Tukia myönnettiin Kreikalle 110 miljardia ja Irlannille 85 miljardia euroa. Irlannin paketista 50 miljardia menee valtiontalouden ja 35 miljardia pankkien tukemiseen.

Summat ovat suuria, eikä niillä välttämättä ole tekemistä todellisuuden kanssa. Paketin myöntämistä edeltävällä viikolla julkisuudessa liikkui arvioita 12 miljardin lainatarpeesta Irlannin julkisella sektorilla.

Vertailukohdaksi on hyvä ottaa vuoden 2008 finanssikriisin puhkeaminen. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n edustaja on todennut, että kriisin hoitoon tuolloin ilmoitetut 700 miljardin dollarin elvytyspaketit eivät perustuneet varsinaiseen analyysiin tarpeista. Silloin haluttiin vain kertoa markkinoille uskottavia lukuja, jotka rauhoittaisivat tilanteen ja estäisivät koko finanssijärjestelmän romahtamisen.

Valtiovarainministeri **Jyrki Katainen** kiteyttikin apupaketin syvimmän olemuksen todetessaan Yleisradiolle, että kaikkein tärkeintä on paketin uskottavuus.

Euroalueen tukirahastossa on nyt 700 miljardia euroa. Ilmeisesti ajat ovat muuttuneet, ja uskottavuus edellyttää suurempia lukuja.

Irlannin saatua apupaketin katseet suuntautuvat Portugaliin. Uutistoimisto Bloombergin mukaan Portugali selviää periaatteessa ainakin huhtikuuhun. Markkinat saattavat vaatia tukitoimia kuitenkin jo ennen tätä: myös Irlannin julkinen talous olisi monien arvioiden mukaan selvinnyt ainakin ensi vuoden alkupuoliskosta ongelmitta, mutta markkinat eivät tähän uskoneet, ja muut euromaat painostivat Irlannin hakemaan apua.

”SIKARYHMÄN” TALOUSONGELMAT ovat olleet tiedossa jo pitkään, Etelä-Euroopan maiden osalta EMU:n perustamisesta saakka. Niistä on puhuttu, mutta niille ei ole tehty mitään.

Eurooppaan ollaan nyt luomassa Washingtonin konsensuksen kaltaista talouskuria, jossa kriisin vältäneet maat pääsevät sanelemaan kriisitalouksien yhteiskunnallista kehitystä pitkälle tulevaisuuteen.

Irlanti on tullut tunnetuksi uusliberaalin veropolitiikan mallimaana etenkin erittäin alhaisen yritysverotuksensa vuoksi. Monet ulkomaiset yritykset ovatkin siirtäneet päämajansa sinne veroetujen vuoksi. Tämä on täysin linjassa uusliberaalin investointien houkuttelupolitiikan kanssa, jota suositellaan erityisesti pienille maille.

Muut maat painostavat Irlantia esimerkiksi nostamaan yritysverotustaan. Tämä on toivottavaa EU:n sisäisen verokilpailun hillitsemiseksi, mutta seuraukset Irlannin työllisyydelle voivat olla raskaat, kun julkinen talous joutuu samalla kovaan menokuriin.

Toinen huolestuttava seikka on se, että velkojen takaisinmaksukyky kärsii, jos kokonauskysyntää ei onnistuta ylläpitämään. Riski tähän on julkisten menojen karsimisen myötä suuri.

ATTACISSA ON PITKÄÄN peräänkuulutettu Euroopan keskuspankin suoraa rahoitusta ratkaisuna kriisiin. Se olisi huomattavasti kestävämpi tapa ratkoa ongelmia ja todennäköisesti miellyttävämpi niin kriisimaiden kuin muiden EU-maidenkin kannalta.

Muut valtiot eivät joutuisi takaamaan Irlannin lainoja, vaan asia hoidettaisiin suoraan keskuspankin kanssa. Avustaminen olisi myös mahdollista toteuttaa ilman julkisen sektorin alasarjoa. Ratkaisu on kuitenkin voimakkaassa vastatulessa esimerkiksi Saksassa, jossa pelätään keskuspankin rahoituksen luovan inflaatiota.

Keskuspankkielvytyksen oletetaan johtavan inflaatioon, koska vallassa olevien talousoppineiden monetaristinen teoria näin väittää. Taloustieteessä ei kuitenkaan vallitse yksimielisyyttä inflaation ja keskuspankkielvytyksen suhteesta.

Yhdysvalloissa taantumaa on yritetty selittää juuri keskuspankkirahoituksella, eikä inflaatio ole siellä lähtenyt käsistä. Päinvastoin Yhdysvalloissa pelätään pikemminkin deflaatiota.

Euroopan kieltäytyminen keskuspankkielvytyksestä on osaltaan syönyt Euroopan uskottavuutta markkinoiden silmissä. Krei-

TEKSTI Matti Ylönen

kan tilanne ratkesi aikanaan Euroopan keskuspankin myöhäiseen väliintuloon, ja sama tulee todennäköisesti toistumaan Irlannin tapauksessa.

NIIN KAUAN KUIN jäsenmaat pitävät kiinni roolistaan kriisin ensisijaisina ratkaisijoina ja takaajina, on vastuutonta jaaritella apupaketeille asetettavista kynnyskysymyksistä. Tosiasia on, että kaikki euromaat ovat aikanaan sitoutuneet poliittisilla päätöksillä yhteisvaluuttaan, ja euron pystyessä pysyminen on kaikkien etu.

Suvereenin valtion ajautuminen selvitystilaan aiheuttaisi todennäköisesti merkittäviä heijastusvaikutuksia koko euroalueelle ja heikentäisi luottamusta euroon. Epävakaisissa taloudellisissa oloissa riski massatyöttömyyteen ja pitkittyvään taantumaa on ilmeinen.

Toisenlaiselta tilanne näyttäisi, jos eurosta haluttaisiin irtaantua tai jopa lakkauttaa se kokonaan. Tällainen ratkaisu avaisi täysin uudenlaisia talouspoliittisia horisontteja, mutta aika ei kenties ole kypsä keskustelulle aiheesta.

KANSALLISVALTIOT OVAT joutuneet Irlannin ja Kreikan tapauksien myötä markkinoiden panttivangeiksi, mutta näin on tapahtunut niiden omasta syystä. Juureton pääoma vaeltaa euroalueella kansantaloudesta toiseen varmistamassa laman uhalla omat saatavansa lainoista, jotka se on itse myöntänyt tietoisena maiden talousnäkymistä.

On syytä epäillä, että ongelmat eivät lopu Portugaliin. On täysin mahdollista, että markkinat ovat pohjimmiltaan menettäneet luottamuksensa euroalueen keskinäiseen solidaarisuuteen ja valtioiden suvereniteettiin.

Euroalueen maat eivät ole perinteisessä mielessä suvereneja siksi, että niiltä puuttuvat rahapoliittiset keinot ratkoa ongelmiaan. Todellinen ongelma on rahapoliittisen vallan keskittyminen EKP:hen, jonka ensisijainen tehtävä on hillitä inflaatiota.

Tarinan todellinen suvereeni sika on kasvo-ton ylikansallinen finanssipääoma. Euromaat tekisivät viisaasti, jos ne ryhtyisivät pohtimaan vakavasti, kuinka finanssimarkkinat saadaan demokraattiseen kontrolliin. Vapaat markkinat tulevat nykyinenolla niin rahassa kuin poliittisestikin turhan kalliiksi. %

Brändibanaani ja sadan miljardin salaisuus

Suurten firmojen tytäryhtiöillä on huiman hintaisia keskinäisiä salaisuuksia. Maailmankaupasta jopa 70 prosenttia käydään niiden välillä.

Miksi banaanin kyljessä on tarra? Vastaus on selvä, sanoo loka-kuussa Suomessa vierailut Tax Justice Network -järjestön toiminnanjohtaja **John Christensen**.

”Näin saadaan näytettyä veroviranomaisille, että yrityksen brändillä on arvoa. Kuluttaja tuskin kovin usein miettii kaupan mennessään, että haluanpa tänään ostaa juuri Dolen tai Chiquitan banaaneita.”

Arvobrändillä perustellaan suuryritysten sisäistä kauppaa. Brändien omistus on lähes poikkeuksetta keskitetty Cayman-saarten ja Bermudan kaltaisissa finanssisalaisuusvaltioissa sijaitseviin tytäryhtiöihin.

Mitä tuottoisampi merkki, sitä suurempia summia brändin omistava tytäryhtiö voi laskuttaa esimerkiksi banaanien tuottajavaltiossa sijaitsevalta toiselta tytäryhtiöltä. Sama pätee yrityksen sisäisiin vakuutusmaksuihin, rahoituspalveluihin ja moniin muihin niin sanotuista immateriaalioikeuksista perittäviin laskuihin.

Lopputulokset on, että verotettavaa tuloa jää erilaisten rojalien ja patenttimaksujen jäljiltä hyvin vähän. Voitot näytetään finanssisalaisuusvaltioissa. Tai – näytetään ja näytetään: tietoa Cayman-saarten, Lontoon tai Delawaren kaltaisilla salaisuusaleilla toimivista yrityksistä on äärimmäisen vaikea saada.

Piiloraha tarkoittaa piiloriskejä

OECD:n epävirallisen arvion mukaan jopa 70 prosenttia maailmankaupasta käydään monikansallisten yritysten tytäryhtiöiden välillä. Vielä alle kymmenen vuotta sitten arvio oli kymmenen prosenttisyksikköä alempi.

Valtaosa kaikesta taloudellisesta toiminnasta on siis siirtynyt kansainvälisten suuryritysten kasvun myötä pois sen vähäisenkään julkisuuden piiristä, jota yritysten kotivaltiot yrityksiltään edellyttävät.

Tavoitteet säädellä tai edes ymmärtää paremmin globaalitalouden toimintaa ovat vaikeutuneet dramaattisesti. Kun tietoa ei saada, ei synny ”savuavia aseita”, joiden avulla Etelän ja Pohjoisen kansalaisliikkeet voisivat vaatia yrityksiltä tilivelvollisuutta. Sama ongelma on verottajilla.

Myös maailmantalouden riskit kasvavat. Esimerkiksi toissavuotisessa finanssikriisissä kaatuneen vakuutusjätti AIG:n toimet olisivat soittaneet hälytyskelloja huomattavasti aiemmin, jos sen Lontoossa toimineen tytäryhtiön riskit olisivat olleet julkisia.

Kirjanpito maittain auttaisi

Läpinäkyvyyttä voitaisiin lisätä uudistamalla yritysten kirjanpitostandardia. Tilinpäätöksistä tulisi käydä ilmi missä maissa, millä nimillä ja millä työvoimalla yritys toimii, maakohtaiset tiedot myynnistä tytäryhtiöille ja kolmansille osapuolille sekä tiedot veroista ja maksuista, joita eri maiden hallinnolle on suoritettu.

Nykyisin kirjanpito- ja tilinpäätösnormit laatii yksityinen itsesääätelyelin joka koostuu kirjanpitoalan ammattilaisista. Tämän International Accounting Standards Boardin (IASB) standardilla on käytännössä lainvoima kautta maailman. EU:nkin kirjanpito-direktiivit seuraavat IASB:n standardia.

IASB:n velvollisuudeksi on määritelty läpinäkyvyyteen tähtäävien standardien kehittäminen. Niiden tulisi helpottaa tiedon vertailtavuutta ottaen huomioon eri käyttäjärühmien ja myös nousevien talouksien edut. Velvoitetta ei kuitenkaan ole toistaiseksi täytetty.

EU:n kannat IASB:hen muotoilee pitkälti tilintarkastusalan oma eurooppalainen itsesääätelyelin European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). Tilintarkastajat valvovat tilintarkastajia.

Kännykät ja korruptio

”Olemme kaikki kuulleet veritimanteista, mutta entä veripuhelimet? Jos tietäisimme, että puhelimen valmistaja maksaa korruptoituneelle ja väkivaltaiselle hallitukselle puhelimen materiaaleista, ostaisimmeko sen?”

Näin kysyi vaikutusvaltaisen EU:n talous- ja raha-asioiden komitean puheenjohtaja, liberaalidemokraattien **Sharon Bowles** syyskuussa lehdistötiedotteessaan.

Korruptiosta huolestunut Bowles vaati EU:n komissiolta ripeyttä sivuuttaa IASB kansainvälisten tilintarkastussääntöjen laatijana ja siirtymistä maakohtaiseen kirjanpitoon. Attac ja muut kansalaisjärjestöt ovat käyneet monissa Euroopan maissa aktiivisia kampanjoita maakohtaisen raportoinnin puolesta.

”Väärinkäytöksiä tapahtuu jatkuvasti, eikä kyse ole vain matkapuhelimista. Ongelmalle on saatava loppu. Yhdysvallat on tarttunut toimeen, mutta EU vitkastelee”, Bowles jatkoi.

Yhdysvallat EU:n edellä

Yhdysvallat otti alkusyksystä käyttöön lain-säädännön, joka velvoittaa kaivos- ja öljyalan yrityksiä raporttoimaan maksunsa ulkomaisille hallituksille maakohtaisesti. Aloite ei ole yhtä kattava kuin järjestöjen vaatima maakohtainen kirjanpito, mutta se on joka tapauksessa tärkeä askel eteenpäin.

Lokakuussa EU:n komissio käynnistikin julkisen konsultaation, jossa se kerää näkökantoja maakohtaisten kirjanpitosääntöjen toteuttamiseen. Lopputulokset ei ole selvillä, mutta viesti on: suurten tilintarkastusyhtiöiden itsesäätelyn toimivuuteen ei enää uskota. Maailmankaupan todelliset rahavirat halutaan julkisiksi. %

Artikkeli perustuu osin Kepan syyskuussa julkaisemaan ajankohtaiskatsaukseen Kansainvälinen veronkierto kuriin.

EU-KOMISSIO JOUTUU KATSOMAAN PEILIIN

Ex-komissaarien huikeat edut ja lobbausinto ovat herättäneet kansalaisjärjestöt – ja lopulta myös komission.

Viiime kuukausina entisten EU-komissaarien ympärillä on kohistu. Kuuhunta alkoi, kun kävi ilmi, että 17 entistä EU-komissaaria nostaa edelleen siirtymäajan palkkaa unionilta. Noin 100 000 euron vuosipalkan on tarkoitus auttaa komissaareja löytämään uudet työpaikat.

Leikkauspolitiikkaa jäsenvaltioille suositeleva komissio ei ole ollut hanakasti ulottamassa leikkauksia entisten työntekijöidensä etuihin, ja rahaa saavat kolmen vuoden ajan jopa ne ex-komissaarit, jotka ovat jo töissä yksityisellä sektorilla.

Esimerkiksi lentoyhtiö Ryanairille töitä tekevä entinen sisämarkkinakomissaari **Charley McCreedy** on nostanut 11 000 euron kuukausipalkkaa unionilta. Hänen tapauksensa on vilkastuttanut keskustelua myös siitä, kuinka sopivaa komissaarien on siirtyä suoraan poliittisilta paikoilta lobba-reiksi.

Ex-komissaarien on hyväksyttävä uudet työpaikkansa komissiolle vuoden ajan työn päättymisestä. Kun epäilyjä komissaaritaustan ja lobbausintressien törmäämisestä on syntynyt, komissio on perustanut kolmen hengen eettisen komitean käsittelemään mahdollisia ristiriitoja.

Erityistä huomiota sai McCreedy'n pyrkimys ottaa vastaan hallituspaikka investointiyhtiö NBNK:ssa. Komission eettinen komitea tutki tilanteen ja kielsi McCreedyä ottamasta paikkaa vastaan. Perusteluna oli, että investointiyhtiön intressit liittyvät liian

läheisesti McCreedy'n aiempiin poliittisiin työtehtäviin komissaarina.

McCreedy vaikutti komissaariaikanaan finanssialan sääntelyyn, ja nyt hän oli siirtymässä investointiyhtiöön, jonka strategiana on käyttää hyväkseen finanssikriisin synnyttämää markkinatilannetta ja hyötyä vähäisestä sääntelystä.

McCreedy joutui perääntymään. Tapaus on huomattava, sillä ennen McCreedyä komissio ei ollut vielä koskaan pitänyt tar-

peellisena puuttua entisten työntekijöidensä toimiin.

MCCREEDYN TAPAUS on siis historiallinen, mutta hän ei ole ainoa edellisen komission komissaari, joka on siirtynyt lobbariksi.

Toinen tarkkailun alla olevista ex-komissaareista on **Günter Verheugen**, jolla on ehtinyt olla viisi eri työpaikkaa sen jälkeen, kun vanha komissio jätti tehtävänsä tämän vuoden helmikuussa.

Lisäksi hän on perustanut oman konsulttiyrityksen, joka auttaa kehittämään oikeita strategioita, joilla toimia eurooppalaisissa instituutioissa. Verheugenin mukaan tätä ei kuitenkaan voi pitää lobbauksena.

Läpinäkyvyys- ja lobbausasioita seuraavan Corporate Europe Observatoryn (CEO) tutkija, **Oliver Hoedeman**, on toista mieltä. Hoedemanin mukaan näyttää vahvasti siltä, että Verheugen hyödyntää nykyisissä töissään sisäpiiritietoja ja komissaarina luomiaan verkostoja.

”Ainakin Verheugenin uudet työnantajat sanovat palkanneensa hänet hänen eurooppalaisten yhteyksiensä vuoksi”, Hoedeman sanoo.

MONIEN PARLAMENTAARIKKOJEN ja CEO:n tutkijan mukaan ongelmaan olisi olemassa selvä ratkaisu.

”Elegantin ratkaisu olisi säätää useamman vuoden karenssijakso”, toteaa Hoedeman.

”Tänä aikana komissaarit eivät saisi ottaa vastaan töitä, jotka sisältävät lobbaamista ja joissa komissaarina saaduista kokemuksista on merkittävästi hyötyä”, hän sanoo. ”Karenssijakson aikana komissaarit voisivat tehdä töitä niillä lukuisilla työpaikoilla, joilla intressit eivät törmää”, Hoedeman lisää.

Kaikki Hoedemanin ajamat tavoitteet eivät vielä ole toteutumassa, mutta jotain edistystä on luvassa. Lokakuun alussa komissiolle luovutettiin 50 000 allekirjoituksen vetoisuus, jossa vaadittiin uusia sisäisiä toimintaohjeita komissiolle. Karenssista komissio ei ole puhunut, mutta painostuksen alla se on alkanut muokata vuodelta 1967 peräisin olevia käytänteitään.

Institutionaalisista asioista vastaava komissaari **Maros Sefcovic** on luvannut, että komissiolle on uudet toimintamallit vuoden loppuun mennessä.

Uusien ohjeiden pitäisi esimerkiksi estää perheenjäsenten palkkaaminen komissaarin kabinettiin. Risteävistä intresseistä pitäisi jatkossa tehdä selkoa kerran vuodessa. Komission eettisestä komiteasta pitäisi tulla avoimempi ja julkisempi, ja vaaleihin osallistuvien komissaarien olisi jatkossa otettava palkatonta lomaa vaalikampanjojensa ajaksi.

Näistä uudistuksista on hyvä aloittaa, mutta suuremmat muutokset vaativat lisää kampanjointia, niin Brysselissä kuin jäsenmaissakin. %

Hanna Kuusela

.....
Lentoyhtiö
Ryanairille töitä
tekevä entinen
sisämarkkina-
komissaari
Charley McCreedy
on nostanut
11 000 euron
kuukausipalkkaa
unionilta.
.....

Helsingin yliopiston Attac aktivoitui

Helsingin yliopiston Attac järjestäytyi uudelleen syyskokouksessaan 4.11.2010. Kokouksessa annettiin vihdoin vastuuvapaus vuoden 2009 hallitukselle, jonka toimikausi oli päässyt pitkittymään miltei kaksivuotiseksi.

Uuden hallituksen johtoon valittiin Marissa Varmavuori ja puheenjohtajana edellisellä kaudellakin toiminut Lauri Mattila. Sihteerikseen hallitus sai Pipsa Toivosen, taloudenhoitajakseen Laura Hallikkaan, tiedottajakseen Jaakko Hammasten ja HYY-yhteyshenkilökseen Suvi Rinkinevan. Heidän lisäksi hallituksessa toimivat Marjaana Varmavuori, Inka Tuominen ja Jan Rosenström.

Uusi aktiivijoukko on jo nyt tuonut eloa HY Attacin toimintaan. Lokakuussa järjestetty uusien ilta ja marraskuussa pidetty

Avoin Kupoli -tilaisuus keräsivät joukoittain uusia Attacista kiinnostuneita ihmisiä. 14.12. järjestetään Suomi-visio -aiheinen paneelikeskustelu, jossa **Arja Alho**, **Sixten korkman**, **Jarna Pasanen** ja **Osmo Soininvaara** pohtivat talouskriisin jälkeisiä näkymiä. Keväälle 2011 on lisäksi suunnitteilla muun muassa naisia ja taloutta koskeva keskustelutilaisuus sekä sosiaalipolitiikan suuntaa käsittelevä paneeli.

Tulevaa aktiivista toimintaa edistää sekin, että HY Attac muutti alkusyksystä uuteen tilaan Uuden ylioppilastalon Kupoliin usean muun samanhenkisen järjestön kanssa. Tilassa on helppo järjestää HY Attacin tulevat kokoukset, epäviralliset keskustelutilaisuudet ja illanistujaiset. %

Marissa Varmavuori

Hallituksen jäsenet vasemmalta oikealle: Marissa Varmavuori, Lauri Mattila, Jaakko Hammasten, Laura Hallikka, Suvi Rinkineva, Marjaana Varmavuori ja Pipsa Toivonen. Mukana myös Lumi ja Luka Varmavuori. Kuvasta puuttuvat Inka Tuominen ja Jan Rosenström.

Vapaus valita toisin rekisteröityi yhdistykseksi

Kulttuuritalolta 13.6.2009 alkunsa saanut Vapaus valita toisin -kansalaisfoorumi viralisti olemassaolonsa järjestäytymällä yhdistykseksi 19.9.2010. Tuoreen yhdistyksen hallitukseen kuuluu toimijoita niin puoluepolitiikan kuin kansalaisyhteiskunnan kentältä. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin **Emilia Palonen**.

Ensi alkuun yhdistys kampanjoi perusturvan sekä lähidemokratian ja kansalaisten poliittisen vaikuttamisen puolesta.

9.12. julkaistiin **Arja Alhon** laatima vaihtoehtoinen SATA-komiteamietintö, jonka

pohjalta on tarkoitus haastaa keskusteluun yhteiskunnallisia vaikuttajia ja järjestää vaalipaneeleita eri puolilla Suomea. Kampanja vaatii parannuksia kansalaisten perusturvaan ja paluuta tuloeroja tasaavaan politiikkaan. Kriittisenä ensiaskeleena esitetään 120 euron korotusta alimpiin sosiaalietuuksiin, jonka jälkeen olisi siirryttävä asteittain kohti perustuloa.

Vapaus valita toisin järjestää säännöllisesti avoimia ”kantisilloja”, joihin ovat tervetulleita keskustelemaan kaikki toisenlaisesta Suomesta kiinnostuneet.

Uuden yhdistyksen ensimmäinen kantisilta järjestettiin Suomen valokuvataiteen museolla 2.11. valokuvaaja **Ricardo Trabulsin** *Zapatistit*-näyttelyn tiloissa. Keskustelussa pohdittiin Zapatistien tarjoamien virikkeiden pohjalta sitä, kuinka politiikkaa voisi tehdä toisin Suomessa.

Esiinnousseita teemoja olivat koulutuksen ja kansalaisuuden epäpoliittisuus, vaihtoehtojen ja todellisten vaikutusmahdollisuuksien puute sekä toisaalta suomalaista mentaliteettia vaivaava lannistuneisuus ja heikko itsevarmuus verrattuna

zapatistien kollektiiviseen omanarvontuntoon.

Keskustelussa pohdittiin myös ruohonjuuritason mobilisaation (esim. protestit koulujen lakkauttamista vastaan) kytkemistä globaaliin todellisuuteen sekä kokonaisvaltaisemman demokratiaprojektin luomista hyökkäämällä järjestelmällisesti vallan keskittymiä vastaan. %

Johanna Perkiö

2.11. järjestetyssä kantisillassa keskusteltiin zapatistien hengessä

Pohjoisessa herättiin talviunilta

Attacin paikallistoiminta Oulussa ja Rovaniemellä on vilkastumassa. Vuonna 2002 perustettu Oulun Attac uinui vuosikymmenen puolivälissä, mutta piristyi vuonna 2008 ensi kertaa pidetyn Kansalaisten talousfoorumi -tapahtuman myötä.

Tänä syksynä Oulussa on järjestetty kaksi onnistunutta yleisötalousta. Lokakuun alkupuolella talouskriisin opetuksista keskustelivat **Erkki Pulliainen** (vihr), **Miika Kopperoinen** (kok) sekä **Mikko Viitanen** (vas). Vaikka talouskriisin syistä oltiin eri mieltä, Suomen osalta kriisin hoito sai kaikilta kritiikkiä. Varovaista yksimielisyyttä vallitsi siitä, ettei hallitus yksittäisistä elvytystoimista huolimatta ole harjoittanut varsinaista elvytyspolitiikkaa.

Marraskuun jälkipuoliskolla Attacin entinen puheenjohtaja **Teppo Eskelinen** mat-

kasi ensin Rovaniemelle luennoimaan finanssikriisistä ja jatkoi seuraavana päivänä Ouluun aiheenaan immateriaalitalous. Sekä Rovaniemen että Oulun tilaisuuksiin saapui yleisöä reilut kolmekymmentä henkeä.

Rovaniemellä aiheena oli finanssikriisin vaikutukset. Erityisesti luento käsitteli sitä, miten finanssikriisi vaikuttaa ”meihin kaikkiin”, eli miksi rahoitusmarkkinat vetävät kriisin tullen reaalitalouden mukanaan ja mitä tälle asialle voisi tehdä. Huomattavina syyinä kriisin leviämiseen voidaan pitää uusliberalistista pääomaliikkeiden vapauttamista ja rahoituskuplien syntymistä.

Ratkaisuina riippuvuuteen finanssitaloudesta ja rahoituksen kohtuuttomaan valtaan nousivat esiin Attacin pitkään esillä pitämät ratkaisut finanssitalouden hillitsemiseksi.

Eskelinen käsitteli Oulussa pitämässä

alustuksessa immateriaalitaloutta. Hän lueteli muutamia ajankohtaisia ilmiöitä, jotka ovat osa aineetonta taloutta: tiedon ja tieteen tuotteistaminen, patenttijärjestelmien kasvu, yliopistouudistus, uuden ”luovan talouden” propagoiminen sekä esimerkiksi innovaatiot.

Eskelinen esitti nykyään paljon harrastetun innovaatiopuheen motiiviksi eri vaihtoehtoja. Esimerkiksi valtioiden kiinnostus innovaatioista jauhamiseen voi selittyä pyrkimyksillä tukea innovaatiopuheen avulla oman maan liiketoimintaa, mikä EU:n myötä on vaikeutunut.

Innovaatiopuheen taustalla voi olla Eskelisen mukaan myös pyrkimys yhä uusien asioiden tuomiseksi yksityisen omistuksen piiriin. Tätä ajatusta hän selkiytti vertauksella jo 1500-luvulla tapahtuneeseen yhteismaidan yksityistämiseen. Olennaista on

omistamisen muuttuminen keskeiseksi liiketoiminnan muodoksi.

Rovaniemellä on tänä syksynä käynnistetty Attacin opintopiiri. Oulun attaclaiset puolestaan työstävät parhaillaan vuoden 2012 Kansalaisten talousfoorumi, jonka teemana on julkinen talous. Foorumia on Attacin lisäksi järjestämässä joukko poliittisia nuoriso- ja kansalaisjärjestöjä sekä Kansan Sivistystyön Liito. Tapahtuma pidetään helmikuun puolivälin jälkeen. %

Jos paikallistoiminta Rovaniemellä tai Oulussa kiinnostaa, ota yhteyttä!

Rovaniemen Attac:

[rovaniemenattac\(at\)gmail.com](mailto:rovaniemenattac(at)gmail.com)

Oulun Attac: [mankinhe\(at\)paju.oulu.fi](mailto:mankinhe(at)paju.oulu.fi)

Heikki Mankinen ja Vesa Suominen

ATTACIN PIKKUJOULUT

Suomen Attac ja Helsingin yliopiston Attac viettävät pikkujouluja

PERJANTAINA 17.12. KLO 18 ALKAEN

Helsingissä Uuden ylioppilastalon järjestötilassa Kupolissa
(Mannerheimintie 5 B, 7. krs).

OHJELMA:

KLO 18-19

Rahallista joulua! Jussi Ahokas (tutkija, VATT) ja Lauri Holappa (tutkija, HY, globaalien hallinnan tutkimuksen huippuyksikkö) kertovat uudesta talousblogistaan. Luvassa sensaatiomaisia paljastuksia rahan olemuksesta: Mitä raha on? Mistä raha tulee?

Minne raha menee? Tutustu blogiin osoitteessa:

<http://rahajatalous.wordpress.com/>

LOPPUILLAN laatumusiikkia tarjoilee

Infamous Superstars of the Financial Market -yhtye & DJ Althustler

Tarjolla jouluista purtavaa ja juotavaa. OPM.

Tilaisuus on ilmainen ja avoin kaikille Attac-henkisille.

Lisätietoja ja tulo-ohjeet: Marissa Varmavuori 050 542 2067

Tervetuloa!

Oletko jo Attacin sähköpostilistalla?

Listan kautta pysyt ajan tasalla Attacin tulevista tapahtumista ja uusimmista kuulumisista.

Tiedotuslista: attac-lista@sympa.kaapeli.fi
(postia kerran kuussa tai harvemmin)

Keskustelulista: attac-keskustelu@sympa.kaapeli.fi
(aktiivisemmille jäsenille, postia noin 1-3 kertaa viikossa)

Liity listalle lähettämällä pyyntö Raisa Rannalle, raisa.ranta@gmail.com.

Mainitse viestissä kummalle listalle haluat liittyä.

Muistathan liittyä myös Attacin Facebook-ryhmään!

Kirjoita Hiekanjyviin!

Hiekanjyvissä julkaistaan myös lukijoiden kirjoituksia.

Kerro vaikka Attacin toimintaan liittyviä kokemuksia omalta paikkakunnaltasi!

Toimitus varaa oikeuden lyhentää tekstejä.

KIRJOITUKSET VOI LÄHETTÄÄ OSOITTEeseen HIEKANJYVAT@GMAIL.COM.

TILAA paitoja ja kirjoja

Attacin suosittuja Lisää veroja -paitoja saa nyt alennettuun hintaan. Paitoja on kahta mallia.

Tavallista T-paitamallia löytyy mustana ja oliivinvihreänä kokoa M, L ja XL.

Hinta on 15 €. Niin sanottua ladyfit-

mallia löytyy mustana ja punaisena

kokoa S, M, L ja XL. Hinta on 20 €.

Paidan hihassa on teksti attac - valuu-
tanvaihtoveron puolesta. Hintoihin lisä-
tään postikulut.

Saatavilla on lisäksi *Tax Justice - Putting*

Global Inequalities on the Agenda -teosta

(toim. Matti Kohonen ja Francine

Mestrum, Pluto Press 2009)

hintaan 15 € + postikulut.

KAIKKI TILAUKSET VOI TEHDÄ OSOITTEESSA ATTACTALOUS@KAAPELI.FI

HALUATKO LIITTYÄ ATTACIN JÄSENEKSI?

Jäseneksi voi liittyä sähköpostitse osoitteessa attactalous@kaapeli.fi

Jäsenmaksu on 30 euroa/vuosi, opiskelijoilta, työttömiltä,
eläkeläisiltä ja muilta vähävaraisilta 10 euroa/vuosi.

Jos et halua liittyä jäseneksi mutta haluat kuitenkin tukea
toimintaamme rahallisesti, voit antaa lahjoituksen Attac ry:n
rahankeräystilille 800067-10053141 (Lupanumero OKH184A).

JÄSENILLE TIEDOKSI

Jos katuosoitteesi, sähköpostiosoitteesi tai puhelinnumerosi
muuttuu, ole ystävällinen ja ilmoita siitä osoitteeseen

attactalous@kaapeli.fi

%Hiekanjyvät SUOMEN ATTACIN JÄSENLEHTI

TOIMITUSKUNTA Maria Sell (päätoimittaja)
Johanna Perkiö, Virve Pohjanpalo, Mikko Sauli
Heikki Rönkkö (ulkoasu)

hiekanjyvat@gmail.com

PAINOPAIKKA I-Print, Seinäjoki 2010